

DEMOKRACIJA

Leto IV. - Štev. 38

Trst - Gorica 22. septembra 1950

Izhaja vsak petek

Italijanske enačbe

Članek »Poslednji upornik«, ki ga je Diego de Castro objavil v »Giornale di Trieste« od 14. t. m., pač prekasno, da bi mu mogli odgovoriti takoj, ne prinaša ničesar novega. Diego de Castro res ni plagator, pa tudi načitan človek ni. Ali tudi, ako bi bil načitan in bi imel kritičnega duha in ne bi gledal skozi konjske očnice italijanskega slovenozvrstva ter bi se zavedal, kako šibki so njegovi argumenti zanj in za njegove dobrovoljne in prisilne čitalce, med katere poslednje spadamo žal tudi mi.

Zanj je politično razlaganje kaj enostavno stvar. Slovani drže skupaj. Oni danes teže za tem, da se ujedinijo, tako kakor so za istim ciljem stremeli na praškem kongresu leta 1848. Danes kakor na praškem kongresu je njihova težnja, da bi prišli pod varno okrilje majke Rusije. Ta želja res ni enodušna, pravi de Castro, vendar pa obstoja. Je pa v slovenskih narodih tudi precej nezadovoljstva zaradi izražanja in zapostavljanja po trdi ruski pesti. Živeti pod škornjem ni idealno, — ali sčasoma se človek privadi na vse, pa tudi na tuji jarem, in to tem bolj, ko je koristnik tega jarma človek iste krvi, Slovan.

To, kar je torej pred sto leti bil san, naj bi bila danes stvarnost. In ker zaradi njihove večstoletne podložnosti obstoja pri Slovanih nekakšen kompleks manjvernosti, se pri njih zaradi tega poraja težnja, da se podreduje tistemu, ki jih vzaame v zaščito pred njihovimi jačimi neslovanskimi sosedi. Ali kot reakcija na ta občutek manjvernosti obstoja pri Slovanih še obratna težnja, vsiljevanja, tako da so se naši ljudje, ki so kakor Kollar Romula in Rema krstili za Slovence in neke Benečane, za Slovence. In s takim vsiljevanjem, ustvarjajo Slovani podlago za ekspanzivnost Rusije, a dosega jo le to, da postanejo samo njeno poslušno orodje. To, kar ni uspelo Nikolaju I. l. 1848 in Aleksandru II. leta 1878, je pa sedaj uspelo Stalinu, in poslednja ovira temu je le še Tito, ali je to le še poslednja in slaba ovira, ker bo Tito, ako Amerika energično ne podpre Italije, prej ali slej gotovo podlegel. Zato je vsaka puška, ki bi mu se dala, in vsaka podpora, ki se mu nudi, izgubljena. Ako bi Angloameričani poslušali Jugoslovane na Italije, bi to pomenilo, da napravijo politični samomor. »Quem Deus perdere vult, demantat«.

De Castro pri tem samo pozablja, da je Kollar svojo hipotezo o slovenskem odnosu o ilirskem poreklu (kar se je tedaj istovelilo) Rim izvajal iz samega Vergila, kar je zopet potrjeno po novejših topografskih raziskavanjih Kurta Krahe, in da je tudi v potrditev ugotovitve našega Rutarja, rodbinam Mocenigo in Gradenigo dokazano poreklo vojaških najemnikov in številni beneški (kot v ostalem tudi tržaški) vojaški najemniki so bili po poreklu iz okolice Vidma, torej Furlani ali Slovenci (o poreklu beneških plemiških rodbin glej delo Margarete Merore v »Vierteljahrsschrift für Sozial und Wirtschaftspolitik« za l. 1932).

To, kar nam servira de Castro (na osnovi dokumentacij znanega profesorja slavista tukajšnje univerze) ni ne novo, niti prepričljivo, ter je bilo predmet žive diskusije med Nemcem, grofom Francem Thunom in Madžarom, pesnikom Pulzkyjem že pred dobrimi 110 leti.

Argumenti, katerih se je posluževal Pulzky, so dosegli isti argumenti, katerih se danes poslužuje de Castro. Za Pulzkega niso Slovani nič drugega kot ruska predstraža, orodje panslavizma. Pri njih obstoja usodna težnja, da bi spadali pod Rusijo. Priznati Slovani nam tudi najmanjšo pravico je zaradi tega po Pulzkemu nevarno. Slovane je torej treba držati pod jarmom in v strahu; le na ta način bo Madžarska in v njo Evropa pred Rusi varna! Zaradi take politike je propadla Madžarska, ki je mislila, da si z zatiranjem Slovanov varuje svojo varnost. S tem, da si je Slovane napravila za sovražnike, je doživela svojo prvo katastrofo leta 1849, ker je povzročila koalicijsko vojsko v Zagrebu z Rusijo. Madžarska je doživela svoj drugi polom, ker je zatirala Slovane v razdobju od l. 1867 do l. 1918, in ker je po pogodbah v Versaillesu in Trianonu nadaljevala svojo staro politiko proti Čehoslovaciji, Romuniji in Jugoslaviji in se vezala s Hitlerjem, je doživela svoj tretji polom in s tem še katastrofalnejši udarec, ker je končno še sama padla pod komunistično Rusijo.

Politika Pulzkega je torej leta 1849, leta 1918 in leta 1947 doživela

OB TRETJI OBLETNICI RATIFIKACIJE MIROVNE POGODBE

Ni malo naših ameriških in angleških prijateljev, ki našega negativnega stališča do Italije ne razumejo. Ni dvoma, sodijo oni, da pomeni podreitev tujcu trpljenje, ali taka usoda je pač neizbežna za vse pripadnike neke narodnosti, ki se nahajajo med tujim svetom. So deč po ugotovitvah mednarodne komisije je prišlo pod Jugoslavijo okoli 80.000 Italijanov. Pravilno naj bi torej bilo, da okoli 80.000 Slovanov pade pod italijansko oblast.

Na to bi mogli odvrniti, da se itak že preko 100.000 gorjskih in beneških Slovencev nahaja pod Italijo. Onih 100.000 s Svobodnega tržaškega področja bi pa število Slovencev pod tujim jarmom povečalo (ako pomislimo še na koroške Slovence) na dobrih četrtilijuna, t. j. na več kot 15 odst. naroda, ki ne šteje polna dva milijona duš.

Ali torej moremo mirne duše pristati na tolikšno in tako bolečo okrnitev? Ali naj mi klonemo pod tuj jarem zaradi angloameriških kontinentalnih napak? Nikakor!

Ni zakona niti mednarodne pogodbe, ki bi nas mogla oporepati naših pravic! Nikdar in za nobeno ceno ne bomo pristali, da bi nas vrgli pod italijansko oblast. Kajti to, kar ta oblast pomeni, smo na svojih koži čutili dolgi 30 let! To, kar pomeni uzakonitev manjšinskih pravic za italijanske oblasti, imamo priliko videti in opaziti v južnem Tirolu, na Gorškem in v Slovenski Benečiji. Da so fašistične obsodbe ponovno stopile v veljavo in zadobile pravno moč v času, ko je bil amnestiran človek, kakršen je Graziani, in da je dr. Stilič moral v zapore na Elbo, da odsedi še preostanek kazni, na katero je bil po izrednem fašističnem sodišču obsojen, potem, ko je bil že osvobojen ter je v zaporih moral presedeti 6 tednov, da bi bile opravljene birokratske podrobnosti, vse to jasno kaže, kako nevarno je, ako se Italiji prepusti, da poveri vlogo izvrševalca mednarodnih pravnih odločb in načel. Ali naj se zopet povrnemo na primer Cammarate? Izgleda sicer tako, da je sam priznal, da je njegovo razlaganje o kontinuiteti italijanske vrhovnosti nad Svobodnim tržaškim ozemljem pravno nemogoče s tem, ko svojih dokaj nesmotrenih argumentov s svojim podpisom ni objavil. Ali, da se je nek rektor tržaške univerze drznil spustiti se v tako nesmotrno zavijanje pravnih dejstev in da je sodil, da bodo predstavniki mednarodnega prava tako pravno zavijanje mogli sprejeti, ter da je s takimi rektorski alokucijami menil pridobiti ne le generala Airey-a, temveč tudi pravno zavest vsega Zahoda, dokazuje v dovoljni meri, da mu pač manjka vsaka mera za pravno dostojnost. Cammaratino razlaganje je s pravnega vidika neoprostljiva zabloda. In človek, ki si je kaj

takega dovolil, si je sam odvzel pravico, da bi bil vseučiliški profesor ali pa rektor na znanstvenem zavodu, ki zastopa italijansko pravno znanost. Italija je dala svetu že svetlih značajev. Papinijan je šel prostovoljno v smrt, ker ni hotel opravičiti Karakalim umor brata, Giordano Bruno, Tomaso Campanella, Galileo Galilei so trpeli za svoje prepričanje. Pri Cammarati je pa vsa podoba in verjetnost, da njegova zabloda ne izvira iz pravne nesmotnosti, temveč iz namerne težnje za zavijanjem dejstev. Stoji le eno, ali ni noben pravnik ali pa ni značaj. V enem in drugem primeru pa ne more predstavljati italijanske znanosti in če jo pa po želji nekaterih Italijanov vendarle predstavlja, je to pač živ dokaz njihovega popolnega nerazumevanja za moralno merilo dostojnosti, njihove popolne nesposobnosti, da bi spoznali moralne posledice svojih zablod.

In sedaj je vprašanje, ali pod takimi pogoji moremo pristati na to, da nam vlada taka Italija, katere živi simbol je znanstvena in moralna osebnost rektora tržaškega vseučilišča Cammarate? Po svoji preteklosti bi utegnil biti pomemben duševni delavec. Ali za nas je le grobar dobrega glasu Italije, znanstvena in moralna mrhovina. In ker ni naša naloga, da sprečimo njegove rektorske alokucije Italijanom predpisujemo merilo za iz-

biranje svojih predstavnikov znanosti, nam zadošča, da bi na podlagi tega primera zaključili na popolno in neozdravljivo nezdružljivost italijanske oblasti nad našim narodnostnim področjem.

Pet let po zmagi zaveznikov so Italijani imeli čas in priliko, da nam dokažejo svojo kulturno in pravno misijo z upravljanjem našega področja. Pet let so pred očmi zaveznikov mogli dokazovati svojo miroljubno znanje. Imeli so priliko, da odkupijo pogoške in neumerjene, ki so jih prej zagrešili, da Italijo prikažejo v novi, plemeniti luči neke superiorne, kulturne enice in živega primera Vergilovega izreka: »Tu regere populus, Romane memento.« Rim je znal podjarmiti tuje narode, ali jim je dal pravno varnost. Italija nima moči, da bi podjarmila druge narode in ni sposobna, da bi jim dala zavest pravne varnosti. Kajti kakšna bi mogla biti pravna varnost na Svobodnem tržaškem ozemlju, kjer ima glavno besedo o tolmachenju mednarodnih pogodb neki Cammarata? Kako naj bi imeli zaupanje v Italijo, ko rektor vseučilišča s svojimi pravnimi akrobacijami more izigrati tudi najsvetanejšo obljubo? Kako naj brez težkih skrbi gledamo v svojo bodočnost, ako vidimo, da bi naša usoda prišla v roke samovoljnikov brez pravne in moralne zavesti? Ko se glede Italije moremo prepričati v resničnost

hrvaškega pregovora, da je »obečanje ludom radovanje«?

Zavezniki bi morali izvršiti pomirjenje kontinenta, da bi enkrat za vselej preprečili kršitev manjšinskih pravic, da bi temu Svobodnemu tržaškemu ozemlju, temu gospodarskemu in kulturnemu izhodu Podonavja, pljučem Srednje Evrope končno dali oni mir, ono ureditev, ki so edina možna podlaga za pravno in politično stabilnost tega dela Evrope in sveta.

Italija je imela priliko, da pokaže razumevanje za te dolžnosti, za moralno odgovornost, ki je z njimi povezana, za politično odgovornost v primeru zgrešenega neuspeha. Ali je Italija tako razumevanje pokazala? Ali je Italija razumela, da izjava od 20. marca 1948 prinaša zanj tudi dolžnosti in da te dolžnosti pomenijo biano - menico, ki jo mora izpolniti vsak državnik, vsak pravnik in vsak trgovec, ki mu je do njegovega ugleda in do njegovega dobrega imena?

To pa, kar smo doživeli v času od 20. marca 1948, je najzgovornejši dokaz za to, da Italija niti doslej, niti po izkušnjah zadnjih 30 let, niti po najnovejših obljubah ni pokazala niti najosnovnejšega razumevanja za svoje mednarodne dolžnosti. Ali naj to italijansko amoralnost šele dokažemo? Ali ne zadošča njihove neskladne, naravnost odvratne kršitve naše šolske (Konec na drugi strani)

Preobrat na korejskem bojišču

Zadnje tedne je svetovno časopisje s precejšnjo zaskrbljenostjo spremljalo razvoj položaja na korejskem bojišču. V angleškem javnem mnenju so se celo pojavili glasovi, ki so odkrito govorili o nesposobnosti ameriških vojaških poveljnikov. Očitno so Združenim državam, da so pripeljale do tega, da bodo izgubile Korejo z vojno, medtem

ko bi bilo veliko boljše in manj škodljivo, ako bi jo izgubile brez vojne. Navedli smo ta mišljenja, ki niso bila osamljena, ne zaradi tega, kar je z njimi povedano, temveč zato, ker nam na najnovejši način kažejo, kakšen je bil položaj še pred par dnevi. Obenem nam pa tako stanje duševnega razpoloženja pri

sicer »najboljše« obveščenih časnika, karjih dokazuje veliko tajnost, v kateri je bila pripravljena vojaška akcija, za katero smo izvedeli preteklo soboto.

Novinarjem se je zdelo že par dni čudno, kako to, da podajajo ameriški poveljniki na južnem korejskem bojišču tako optimistične izjave, ko je vendar bilo v zraku vprašanje, ali se bodo sploh obržali na korejskih tleh ali ne. Tujemu svetu so se zdele nekam nerazumljive, nekaterim celo naivne stalne Trumanove besede polne vere v skorajšnji uspeh. Saj so jih na bojišču spremljali stalni umiki, ki niso prav nič kazali, da se bo kaj izpremenilo. Toda več kot to ni vedel, niti opazil nihče.

Odgovorni vojaški poveljniki so hoteli pustiti govoricam in ugibanjem prosto pot. Vedeli so, kaj delajo in zato jih vse to mlatenje prazne slame ni prav nič vznemirjalo. Vedeli so, da bo 15. september dal vsem pisnom in obenem tudi nasprotniku najboljši odgovor. In tako se je tudi zgodilo.

V petek zvečer, odnosno v soboto zjutraj so ljudje po vsem svetu s presenečenjem izvedeli, da so se ameriške čete, obsegajoče tri pehotne divizije in divizijo pomorskih strelcev, izkrcale z 260 ladij v pristanišču Inčon, ki so ga še isti dan zasedle. Presenečenje ni bilo nič manjše niti med samimi korejskimi bojevniki Združenih narodov, ki so z žilavo vztrajnostjo branili še edini svobodni del Južne Koreje med Fusanom in Taegujem. Vsemu demokratičnemu svetu je ta velika vest vili novega poguma in optimizma, saj je dokazala, da prihaja tudi za napadalca čas polaganja računov. Za vojake na južnem korejskem bojišču je ta vest obenem pomenila, da je prišel čas prehoda iz obrambe v napad.

Glavno izkrcanje v pristanišču Inčon, ki je oddaljeno 45 km od prestolnice Južne Koreje, Seula, je bilo spremljano z manjšim demonstrativnim izkrcanjem v Kunsanu in s taktičnimi izkrcanji ob vzhodni korejski obali, severno od Pohanga in v Yongdoku. Izkrcanje v seuleskem pristanišču Inčonu ima namen, da z zavzetjem strateškega trikotja Seul - največje korejsko letališče Kimpo - Inčon obvlada najpomembnejši prometni voz, preko katerega vodijo vsa važnejša pota in železnice iz Severne Koreje v Južno Korejo. Izkrcanja na vzhodni obali pa so imela nalogo odrezati severnokorejskim četam možnost umika z južnega bojišča po tamkajšnji obrežni cesti. Smotri, ki so si jih postavila ta izkrcavanja, so v glavnem doseženi. Veliko letališče Kimpo je uporabljalo tudi najtežji ameriški bombniki, v Inčonu izkrcavajo ladje vsak dan nove količine orožja, opreme in čet, medtem

(Konec na drugi strani)

Od srede do srede

13. SEPTEMBER: Na Koreji so presli Američani uspešno v protiofenzivo; tri južne divizije se bližajo Pohangu. — Liberalci Venizelos je sestavljal novo grško vlado. — Vladi Albanije, Bolgarije, Madžarske in Romunije ne dovolijo angleškemu odposlanstvu za mir vstopa na njihovo ozemlje. — Angleško delavstvo se pripravlja na novo borbo za zvišanje mezd. — Indonezijski zeli biti sprejeta v Organizacijo združenih narodov. — ZDA pripravljajo belo knjigo o sovjetski politiki v svetu.

14. SEPTEMBER: Predsednik slovenske akademije znanosti in umetnosti dr. Fran Ramovš praznuje svojo šestdesetletnico. — Vprašanje nacionalizacije jeklarske industrije resno ogroža položaj angleške vlade. — Pri razgovorih treh zahodnih zunanjih ministrov se ni prišlo do sporazuma glede oborožitve Zahodne Nemčije. — Truman napoveduje razgovore za sklenitev mirovne pogodbe z Japonsko. — General Luton Collins napoveduje ameriško ofenzivo na Koreji. — Italija je zveličala svoje vojaške izdatke. — Med Izraelom in Jordanijo je prišlo do obmejne spora. — Italija se ne strinja s sedanjim načrtom OZN za federacijo Abesinije in Eritreje, češ da so pravice Eritrejcev premalo zavarovane.

15. SEPTEMBER: Napovedana ameriška ofenziva na Koreji se je začela z uspešnim izkrcanjem za hrbtom komunistov. Američani so zavzeli luko Inčon in prodirajo proti Seulu. — Angleška vlada pripravljata protikomunistično zakonodajo. — V Belgiji so sklenili, da podaljšajo vojaški rok. — Zahodna Nemčija je zvišala blagovni kredit Jugoslaviji. — Egejski Makedonci protestirajo proti zatiranju bolgarskih komunistov. — V Beograd je priselila skupina francoskih prostevnih delavcev. — Japonska se bo smela neomejeno oborožiti.

16. SEPTEMBER: V LR Bosni in Hercegovini bodo z zakonom prepovedali ženskam nošenje pajčolan. — Francija in Anglija se še vedno upirata nemški oborožitvi. — Francoska vojna ladja »Laplace« je nalezela na mino in se potopila. — Italija je prejela prvo pošiljko ameriškega orožja. — Ameriške čete se v severnem delu Južne Koreje borijo za posest Seula, na južnem delu so pa presle v splošno protiofenzivo. — Angleški sindikalni voditelji se zavzemajo za prepoved KP. — V Indoneziji stavka 700.000 kmetijskih delavcev. — V Vzhodni Nemčiji so na dnevnem redu aretacije komunistov. — Tudi Belgija je prejela ameriško orožje.

17. SEPTEMBER: Na Koreji so ameriške čete dokončale borbo za posest letališča Kimpo. — Ameriški general Mark Clark je na obisku v Trstu. — Italijanski notranji minister Scelba napoveduje borbo proti komunizmu z demokratičnimi sredstvi. — Zaradi francoskega in angleškega odpora proti nemški oborožitvi, pristajajo ZDA na industrijsko in moralno sodelovanje Nemčije z Zahodom. — Sovjetska zveza dobavi 200 tisoč ton žita Italiji v zameno za drugo italijansko blago. — Angleška javnost se zaveda nujnosti razpisa novih parlamentarnih volitev.

18. SEPTEMBER: Ameriške čete so na Koreji prekorčile reki Han in Nakdong; Seul je še vedno v rokah komunistov. — Indijski prvak Pandit Nehru ponovno zahteva, da je treba sprejeti LR Kitajsko v OZN. — Na zasedanju zunanjih ministrov atlantskega sveta je bilo razpravljanje o nemški oborožitvi odloženo. — Italijanski notranji minister Scelba najavlja ustanovitev civilne obrambe in omejitve sindikalnih svobod. — CSR izvaža orožje v Južno Rodezijo. — Predsednik Mednarodne banke je priselil v Beograd.

19. SEPTEMBER: Jugoslavija je vrnila grške otroke staršem. — Zarvnen je indijski predlog za sprejemanje LR Kitajske v OZN; vprašanje kitajskega predstavnika bo preučila posebna komisija. — Trije veliki so napovedali konec vojne-ga stanja z Zahodno Nemčijo, ki bo mogla ustanoviti ministrstvo za zunanje zadeve, povečati politične sile in proizvodnjo jekla. — V Zahodni Nemčiji so začeli odpustiti komuniste iz državnih služb. — Tito je sprejel predsednika Mednarodne banke. — O vprašanju nacionalizacije je dobila angleška vlada zaupnico s 306 : 300 glasovi.

Slovenski starši!
Vaša dolžnost je, da svoje otroke opišete v slovenske šole!

iste rezultate, kot jih je doslej doživela italijanska protislovenska politika. S svojimi neumerjenostmi glede Dalmacije, Istre in Slovenskega Primorja je Italijanom uspelo mobilizirati južne Slovence proti sebi. S svojimi nadaljnjimi postopki v razdobju, ki je sledilo prvi svetovni vojni, so izzvali upor in odpor južnih Slovanov in končno zlom Mussolinijeve politike. Nadajanje njihove neumerjenosti, posebno pa njihovo zlonamerno podpiranje Pavelića, je dalo vso podlago za dvig komunizma na Hrvaškem. Da je komunizem zajel tudi naše kraje in da so se Slovani, preganjani od Italijanov kot divje zveri (in to se dogaja še danes pred očmi samih zaveznikov!) na koncu zatekli k Sovjetski zvezi, ki jih je pa temeljito razočarala, ta rezultat imajo Italijani pripisati oni politiki, katere najnovejši ali menda tudi poslednji paladin je Diego de Castro.

Vse, kar je svojčas grof Franc Thun iznesel proti Pulzskemu, velja v prenešenem smislu tudi danes proti de Castro. Thun, veleposlanik na Češkem, človek nemškega pokoljenja in narodnosti, ali sicer

človekoljuben idealist, je s simpatijami motril češko nacionalno gibanje. Spisi Palackega, Strobacha, Čelakovskega, itd. so mu bili znani. Ali najmočnejše pobude je dobil v stiku s Karlovi Havičkom, kateri se je po dolgotrajnem bivanju v Rusiji kot liberalni zahodnjak vrnil domov kot oster protivnik Rusije. Pod vplivom svojih zvez s Havičkom je izdal grof Thun svoj spis »O sedanjem stanju češke književnosti in o njeni važnosti. Thun je vedel, da je Rusija želela izkoristiti nezadovoljstvo Slovanov v Avstriji, Madžarski in Turčiji v svoje imperialistične svrhe. On je zaradi tega v Avstriji in Madžarski zagovarjal politično spoštovanje slovenskih nacionalnih pravic. Samo ako so Slovanom da svoboda, bodo oni to svobodo branili proti Rusiji in bodo oni sami tvorili še nadalje vzhajajoči ščit proti napadalcu z vzhoda! Oni bodo vedno pripravljani braniti svojo svobodo, vendar pa le pod pogojem, da jim bo ta tudi dejansko zavarovana v Avstriji in v Madžarski. Ako se bo pa z njimi postopalo kot s podjarmljenimi sužnji, kaj čuda, ako naslojed pristanejo raje na sužnost

pod Slovani kot pa da bi bili sužnji Nemcev, Madžarov in danes Italijanov?!

Zaslepljena politika nemških in madžarskih nacionalistov, naperjena na pravi Čehoslovakom in Jugoslovanom, je torej povzročila, enako kakor tudi danes še bolj zaslepljena politika italijanskega nacionalizma, propast Avstrije in Madžarske po prvi svet. vojni. Italije pa po drugi svet. vojni! Plod take politike je vedno isti. Stavljeni pred tragično alternativo, da izbirajo med enim in drugim suženjstvom, so Slovani izbrali odnosno bodo po zakonu nujnosti izbrali ono zlo, ki se jim bo zdelo manjše. Ali tudi na to bodo pristali le pod silo, ki jo bo uveljavil njihov tlačitelj. Ako je torej danes Stalin ostvaril san carističnih panslavistov, ga ni ostvaril zato, ker so to hoteli zahodni Slovani, temveč le iz razloga, ker so te zahodne Slovane v rusko naročje gonili Nemci, Madžari in danes Italijani. Vprašanje je torej, ali se pregovor »Quem Deus perdere vult nanaša na Angloameričane ali pa na gospoda Diega de Castra samega!...

A. D.

Ob tretji obletnici ratifikacije mirovnih pogodb

(Nadaljevanje s prve strani)

avtonomije? Kakšno pravico imajo listi, ki jih subvencionira italijanska vlada, kakor »Giornale di Trieste«, da se mešajo v zadeve našega šolstva, da nam predpisujejo način in smer šolanja, da napadajo naše šolnike, da od slovenskih šol odvrčajo našo dečo in da ob vsakem začetku šolskega leta napadajo in sumničijo naše šole? Kakšno pravico imajo tržaški italijanci, da nam vsiljujejo svoje nacionalne poglede, da vedo za naše čezslovensko bivanje na tem področju vsak dan ogrožajo našo nacionalno posest, da nas zavirajo in nam preprečujejo organizacijo našega gospodarstva, naših denarnih in kreditnih ustanov, in da naše najsvetelje pravice tolmačijo in proglašajo kot koncesije, da skratka Svobodno tržaško ozemlje smatrajo za svoj pašaluk?

Danes, hvala Bogu, še nismo pod Italijo! Danes vladajo pri nas še vedno zavezništva. In pred njihovimi očmi se vsak dan krišjo naše pr-

vice. Ogrožajo nam naše šole s tem, da strašijo našo dečo in roditelje. Ogrožajo naše javne delavce s kampanjami proti našemu uradništvu, kakor vidimo po izpadih »Vite Nuove«, proti slovenskim uradnikom »IRO-a«, itd. Ko tržaški škof vodi romarje v Rim, ga prav nič ne moti, da brez oziroma na svoje slovenske vernike, med romarskimi požnostmi izpada proti jugoslovanskim tiraniji, pri tem pa pozablja, da tukaj doživljamo italijanska demokratska preganjanja. Kako naj imamo zaupanje v Italijo, ko njeni organi sistematično in vztrajno zanikajo obstanek naše nacionalne posesti, naše kraške zemlje, našega Slovenskega Primorja, na katerem je petdeset pokoljen našega življa prebivala svoj znoj? Vse to se dogaja danes pred očmi zavezniških oblastev. Italija ne pozna svoje dolžnosti v trenutku, ko bi jih morala prevzeti. Kaj bi bilo šele v trenutku, ko bi jih morala izvršiti? Ali potrebujemo za to še dokazov? Ko so italijanski prostovoljci šli v Jugoslavijo na delo, so tamkaj de-

jansko napadli tržaške Slovence, ker so si v Jugoslaviji drznili govoriti v svojem materinem jeziku.

Ako torej na svetu obstajajo nemogočnosti, je gotovo med prvimi ta, da bi Italija kdaj prišla na naša tla. Nikdar in pod nobenim pogojem ne bomo priznali Italije! Nihče na svetu nas ne bo prisilil, da svojega najhujšega sovražnika, ki dane besede ne spoštuje in ne drži, priznamo za svojega gospodarja, ki, kakor prica Cammaratin primer, svečane pogodbe zločinsko izgrava, ki si lasti vse prednosti, drugim pa naprti le bremena, ki za pojme svobode, kulture in napredka nima drugo kot svoje pristransko stališče, ki v svojem domišljavem neznanju najprirodnejše zakone preteklosti in bodočnosti enostavno ignorira. Takim ljudem poveriti svojo bodočnost bi za nas pomenilo izvršiti zvestnost političnem samor. Mi pa hočemo živeti ne samo zase, temveč tudi za vse one, ki nas potrebujejo in ki so blizu naši duši.

Strankarska očala

Laburistični prvaki so se pretekli dni mudili na obisku v Jugoslaviji. Z banketa na banket, povsod gostoljubno in razkošno sprejeti (ob ističasno gladujočem jugoslovanskem narodu) so seveda odnesli temu primerne vtise. Zanimivo pa je, da se pri tem sploh ne zavedajo svoje kratkovidnosti. Sicer pa jim najbrž tudi ni bilo do resnice. Saj je njihov predstavnik po povratku izjavil, da so se s Titom razgovarjali o vseh vprašanih, prav odkrito in prijetno, da imajo na nakateri stvari različne poglede, toda v čem se ti pogledi razlikujejo ne mara povedati, ker bo o tem, kar lahko pove, odločil šele laburistični strankarski forum, kateremu bo poročal. Zivela resnica!

Jugoslovanski narodi, pa naj bodo to pravoverni komunisti ali demokraci, ki jih Tito z enako marljivostjo preganja, pa so v izjavah tega laburističnega prvaka tudi že dobili prvo napoved, kakšno bo njegovo poročilo. Ugotovil je namreč, da so Jugoslavlani s Titovim režimom in oblastjo še precej zadovoljni!

Da vidijo posebno Angleži vse kakor hočejo, to so Jugoslavlani na

svoji koži že krvavo občutili. Toda, da bodo laburisti, kot predstavniki vladne stranke zahodnega demokratskega sveta v trenutku odločilne borbe med demokracijami in diktaturami podali tako izjavo o nedemokratskem režimu, proti kateremu je vsaj 95 odst. jugoslovanskih narodov, in to po razgovorih, ki so jih imeli samo s predstavnik oblastev, ne pa naroda ali doma živčev opozicije, tega jugoslovanski narodi najbrž niso pričakovali. To je presneto žalostna načelnost, ki v tej obliki, kakršno kažejo nekateri tuji obiski v Jugoslaviji, nikakor ne bo vzdržala tekme z brez-kompromisnim komunizmom.

Jugoslovanski narodi so zopet lahko spoznali, da se imajo še marsikaj naučiti in da je tujec vedno tujec. Tolaži jih lahko samo to, da ne bo taka omahljiva demokratska načelnost tista, ki bo končno privedla idejo svobode do zmag. Takrat bo mnoge današnje tuje obiskovalce Jugoslavije sram za odvisne besede, s katerimi so brez potrebe tako rekoč opravičevali notranjo politiko režima države, ki jim je bila potrebna samo iz zunanjepolitičnih razlogov.

Nemško vprašanje

O nemškem vprašanju prinaša »Manchester Guardian« naslednji članek:

»V New Yorku so zunanji ministri pretresali nemško vprašanje v popolnoma drugačni luči. Nemški problem se ni sicer spremenil zato, ker bi ga morda Nemci sami bistveno spremenili, pač pa zato, ker se je svetovni položaj razvil na tak način, da zahteva drugačno presojo tega vprašanja.«

»Manchester Guardian« nato razpravlja o teh in drugih spremembah ter nadaljuje:

»Zahodnonemška vlada mora imeti oblast, da lahko brani svoj obstoj. Končno pa mora imeti tudi tiste bistvene važne elemente, ki so potrebni za nadzorstvo njene zunanje politike in za obrambo. Samo na ta način si bo pridobila napredne elemente nove Nemčije.«

List zaključuje: »Nemški državljani se mora zavdati vloge, ki jo lahko ima pri reorganizaciji Zahodne Evrope, ako ga hočemo ubraniti pred komunizmom. Duh vsakega novega sporazuma, ki ga ponudimo Nemčiji, je

Sestanek zunanjih ministrov držav atlantske pogodbe

Končal se je drugi letošnji sestanek zunanjih ministrov 12 držav članic atlantske pogodbe.

Otvorjenemu sestanku je predsedoval predsednik sveta zunanjih ministrov ameriški zunanji minister Acheson.

Sestanek je sledil trodnevni konferenci ameriškega, britanskega in francoskega zunanjega ministra, ki so razpravljali o nujnih svetovnih problemih in poudarili, da je treba okrepiti obrambo svobodnega sveta tako v Evropi kot v Aziji.

Med vprašanji, o katerih so razpravljali zunanji ministri držav podpisnic atlantske pogodbe, so:

- 1) Oprema zahodnoevropskih sil.
- 2) Povečanje sil Zahodne Evrope.
- 3) Vloga Zahodne Nemčije pri povečanih obrambnih naporih Zahodne Evrope.

Nek glasnik je izjavil, da bo temelj za razpravljanja sveta zunanjih ministrov poročilo, ki ga je predložil svet namestnikov.

Poleg omenjenih točk vsebuje poročilo namestnikov tudi naslednje: ustanovitve obveščevalnega urada, ki naj bi razširjal cilje in smotre svobodnih narodov; program o prvenstvenih nalogah, katere naj dodelijo posameznim državam; finančne sporazume in prošnjo Turčije za pristop k atlantski pogodbi.

Namestniki sveta so objavili, da so imenovali kanadskega konzula v Bostonu Theodora F. M. Newtona za ravnatelja obveščevalnega urada atlantskega sveta. Dodeljeno mu bo mednarodno osebje, ki ga bodo izbrali v državah članicah. Urad bo posloval pri glavnem sedežu v Londonu.

Nek glasnik je izjavil, da v nasprotju z nekaterimi poročili, zunanji ministri članic atlantske pogodbe niso pristojni za razpravljanje o vprašanju, ki je vojaškega značaja, bi ugotovili razpravljanje na sestanku poveljnikov glavnih stanov, ki bo v oktobru.

Po poročilih iz uradnih virov so preučili prošnjo Turčije za pristop k atlantski zvezi v vsi skrbnostjo in naklonjenostjo.

Predsednik Mednarodne banke v Jugoslaviji

Predsednik Mednarodne banke Evgen Black je prišel v Beograd, kjer se bo sestal z jugoslovanskimi gospodarskimi in finančnimi predstavniki. Razpravljal bo o posojilu, ki ga je jugoslovanska vlada zaprosila pri Mednarodni banki.

Izredno slaba letina v Jugoslaviji

Zaradi strašne letošnje suše vlada v Jugoslaviji veliko pomanjkanje koruze in žita, da ne govorimo o drugih poljskih pridelkih. Ameriški gospodarski krogi so izračunali, da bi zaradi tega potrebovala Jugoslavija približno en milijon ton raznih živil za vrednost sto petdeset milijonov dolarjev. Jugoslovanska prehranjevalna stiska je velika, ker zadostujejo razpoložljive zaloge komaj za dobre štiri mesece.

Vesti s Tržaškega

Zanimanje ZVU za slovenske šolske potrebe

V petek dne 15. septembra je ameriški politični svetovalec pri ZVU g. L. Unger pozval k sebi predstavnike SDZ in SKSZ na razgovor o potrebah slovenskega šolstva v Trstu. SDZ sta zastopala dr. J. Agneletto in dr. J. Jež, SKSZ pa dr. C. Cerovac in g. I. Sorli.

V imenu SDZ in SKSZ je dr. J. Agneletto tolmačil ameriškega političnega svetovalca našo neobhodno potrebo po slovenski klasični gimnaziji v liceju v Trstu in ponovno osvetlil vsebino spomenice, ki sta jo SDZ in SKSZ naslovili glede tega na ZVU. G. L. Unger je

z razumevanjem sledil izvajanjem dr. J. Agneletta in izjavil, da bo tudi zaradi zanimanja angleškega političnega svetovalca g. Sullivan in ravnatelja za civilne zadeve pri ZVU gen. Eddlemana vprašanje klasičnega študija za tržaške Slovence zadovoljivo rešeno.

Nato je prav tako v imenu obeh tržaških demokratičnih strank SDZ in SKSZ J. Jež pojasnil ameriškega političnemu svetovalcu koristnost in ustreznost ustanovitve ločene samostojne slovenske šolske uprave v Trstu. G. L. Unger je obljubil, da bo zadevo preučil.

SDZ Kristjanu Tenceju

Podpredsednik glavnega odbora SDZ Kristjan Tence, kamnoseški mojster iz Sv. Križa pri Trstu, se je pri delu ponesrečil. Z zlomljeno stegnjico leži v tržaški bolnici. Vodstvo SDZ želi svojemu podpredsedniku, da bi kmalu okreval in zopet zavzel svoje mesto v naši sredi.

SPM o spremembah v avtorskem društvu

Pred kratkim je bilo z ukazom ZVU razpuščeno samostojno tržaško avtorsko društvo in spremenjeno v podružnico italijanskega avtorskega društva. S tem so šli pristojni krogi enostavno mimo koristi slovenskih prosvetnih delavcev v Trstu, zaradi česar smatra SPM za svojo dolžnost, da javno protestira proti takemu enostranskemu ukrepu, ki bistveno škoduje prosvetnemu udejstvovanju tržaških Slovencev.

Charles Moffly zapušča Trst

Dolgoletni šef zavezniške obveščevalne službe (PIO - AIS) v Trstu Charles K. Moffly zapušča naše mesto. Premješčen je na odgovornejšo službeno mesto na Dunaj pri Visokem civilnem komisariju za Avstrijo J. Donnellyju.

V Trstu si je Charles K. Moffly s svojim umerjenim nastopom kmalu pridobil simpatije vseh tržaških novinarjev in javnih delavcev. Dolgoletna diplomatska služba na važnih svetovnih področjih ga je odlično usposobila za delikatno delovanje na Tržaškem.

Tržaški Slovenci smo imeli v njem nepristranskega in razumevajočega prijatelja. Njegov je načrt o delovanju tržaške radijske postaje, na kar smo mu Slovenci zares hvaležni!

Slovenski novinarji so pri Ch. K. Mofflyju vedno našli na potrebo razumevanje in pomoč, saj gre njemu zasluga za izhajanje »Glasa zaveznikov«, prvega dem. slovenskega lista v osvobojenem Trstu!

Tudi naši prosvetni delavci izgovarjajo s Ch. K. Mofflyjem odkrito srčnega prijatelja, ki je v mejah svojega delokroga podpiral naša prosvetna prizadevanja ne samo z navesti, ampak tudi z dejansko pomočjo. SPM mu v imenu vseh naših demokratičnih prosvetnih delavcev izreka zato najtoplejšo zahvalo!

Prepričani smo, da dobijo sedaj tudi koroški Slovenci v njem zanesljivega tolmača svojih narodnostnih potreb.

Vpisovanje v slovenske šole

Na vseh srednjih šolah in tečajih v Trstu in okolici se je začelo vpisovanje dne 1. septembra in se zaključilo dne 25. septembra. Učenci, ki polagajo popravne ali razredne izpite, se lahko vpisujejo do konca meseca.

Vpisati se morajo tudi vsi oni, ki so položili sprejemni izpit. Vpisovanje je vsak delavnik od 10. do 12. ure. Podrobnosti na oglasni deski vsake šole.

Vpisovanje v državno Nižjo trgovsko strokovno šolo v Trstu bo trajalo od 1. do 25. septembra 1950. Učenci, ki imajo popravne izpite se lahko vpišejo do 30. septembra 1950.

Prošnje za vpis sprejema tajništvo šole vsak dan od 9.30 do 12. ure. Prošnje naj priložijo napisajo na tiskovino, ki jo dobijo v šolski pisarni, kjer so navedeni dokumenti, ki jih je treba priložiti.

Popravni izpiti vseh vrst se bodo pričeli v drugi polovici septembra, po razporedu, ki je razviden iz oglasne deske šole v ulici Lazzaretto Vecchio 11-II.

Drž. slov. nižja industrijska strokovna šola

Vpisovanje za prvi, drugi in tretji razred za vse (nove in dosedanje) učence traja do 25. septembra t.l. Le učenci, ki imajo popravne izpite, se lahko vpišejo do vključno 30. septembra t.l.

Popravni izpiti se prično v sobo-

Izredna seja glavnega odbora SDZ

Na izredni seji Glavnega odbora SDZ dne 17. t. m. so bili sprejeti v daljšem, vsestranskem in izčrpnem razpravljanju o notranji in zunanji politiki, sklepi, ki so važni za nadaljnje politično in javno delovanje Zveze.

Člani odbora SDZ, v katerem so zastopane vse občine STO-ja, so preudarno posegli v razpravljanje in s tem pripomogli, da je bila ugotovljena pravilnost gledanja SDZ na notranji in zunanji politični položaj.

Iz poročila predsednika SDZ so razvidne nenehne intervencije pri oblastih o vprašanju slovenskega šolstva, predvsem v namenu, da se prepreči namero ukinitve slovenske klasične gimnazije, kakor tudi, da se slovenskim otrokom odprejo po-

to dne 16. septembra t.l. ob 8. uri in 30 min. v šolskih prostorih.

Podrobni pogoji za vpis in razpored popravnih izpitov so razvidni na šolski oglasni deski oziroma v tajništvu (Rojan - ulica Montorsino 8-III.).

Vpisovanje v slovenske osnovne šole v Trstu

Didaktično ravnateljstvo pri Sv. Jakobu sporoča glede začetka novega šolskega leta naslednje:

Vpisovanje v osnovne šole se bo začelo v sredo 20. septembra, in sicer od 9. ure do polnoč, in bo trajalo do sobote 30. septembra.

Popravni izpiti bodo od 22. septembra dalje.

Za osnovno šolo pri Sv. Jakobu bo vpisovanje v ulici Scuola Nuova 12-I. nadstr.

Za osnovno šolo v Rocolu bo vpisovanje na šoli v ulici Donadoni.

Za osnovno šolo v ulici Sv. Frančiška ne bo več vpisovanja v šoli v ulici Sv. Frančiška 25, ampak bo vpisovanje na novem sedežu šole v ulici Sv. Frančiška št. 42 v poslopiju, kjer je bila nekdanja nemška šola in je sedaj italijanska trgovska strokovna šola.

Italijanska šola ima vhod v ulici Rismondo, slovenska šola pa ima vhod v ulici Sv. Frančiška št. 42.

Za vpis v I. razred je treba priložiti krstni (rojstni) list, izpričevalo o zdravju obeh in izpričevalo o cepitvenju.

Ravnateljstvo

trebni šolski vrtci v raznih okrajih tržaške občine.

Slovenskim ribičem pa bo SDZ še nadalje posvečala vso pažnjo in po ugotovitvah, ki jih bo zbrala, bo pokrenila potrebne korake pri ZVU, da tako zavaruje njihove koristi.

Glasbena šola SP Matice

Vpisovanje gojencev v Glasbeno šolo S. P. Matice se je pričelo v sredo, dne 20. sept. t.l. v prostorih glasbene šole S. P. Matice v ulici Machiavelli št. 22-II. nadstropje dnevno od 10. do 12. ure in popoldne od 17. do 19. ure.

Poučevali bomo sledeče instrumente: klavir, violino, violo, violončelo, kontrabas, vsa pihala, harmoniko, solopetje, vse teoretične predmete in korepeticijo.

Poseben tečaj bo za pevovodstvo in komorno glasbo.

RAVNATELJSTVO

Akademski klub iz Gorice

vabi

na Nušičevo veseloigro

GOSPA MINISTRICA

(v štirih dejanjih)

ki bo v nedeljo 24. t.m. ob 16. uri

v Nabrežini

V nedeljo, 24. t.m., vprizorijo
v Bazovici
goriški srednješolci
spevoigro

Rovačev študent in nekaj pevskih točk

Pričetek točno ob 20. uri.
Vstopnice bodo v predprodaji v nedeljo dopoldne.

Filmski prosvetni večer SPM v Slivnem

SPM priredi v soboto 23. t. m. ob 20. uri filmski prosvetni večer v Slivnem na prostem. V primeru slabega vremena predstava odpade.

Slike s prireditve SPM na Opčinah

Prireditveni odbor SPM prosi vse one, ki so napravili fotografske posnetke na prireditvi SPM na Opčinah, da mu odstopijo proti plačilu značilnejše posnetke.

Zahvala

PRIREDITVENI ODBOR SPM SE NAJTOPLEJE ZAHVALJUJE VSEM SODELAVCEM IN NASTOJAJOCIM BREZ RAZLIKE, KI SO KAKOR KOLI PRIPOMOGLI K LEPEMU USPEHU NEDELJSKE PRIREDITVE NA OPCINAH.

Obisk generala Mark W. Clarka

Poveljnik kopnenih sil vojske Združenih držav general Mark W. Clark je prišel v Trst v nedeljo 17. septembra 1950.

V ponedeljek 18. septembra je pregledal častno stražo in razne ameriške tržaške oddelke pri vajah.

General Clark je prišel iz Avstrije z letalom, ki je pristalo na letališču Campoformido blizu Vidma v Italiji. Tu ga je sprejel povejujoči general TRUSTA-a generalni major William M. Hoge.

General Clarka spremlja generalni major Joseph P. Sullivan, ki je član njegovega glavnega stana.

Od 6. maja 1947, ko je zapustil mesto poveljnika sil Združenih držav v Avstriji in je bil na poti v

Združene države, da prevzame poveljstvo VI. armade, je general Clark zdaj prvič ponovno obiskal Trst.

Radio Moskva o pohodu angleških čet v Istro

Poročajo, da je moskovski radio 9. septembra ob 20. uri poročal, da so bile poslone angleške čete s Svobodnega tržaškega ozemlja v Kastelac v Istro, da udušijo nemire.

Urad ZVU STO-ja želi objaviti, da nima to poročilo naravno prav nobene podlage in da ga je treba imeti za eno izmed najbolj fantastičnih izmišljotin moskovske propagande.

KAM BI GA DALI?

Nihče, ki je imel z neznanim in nezanesljivim človekom opravka, ga ne bo nikamor priporočal, vsakdo, ki ga pozna, ga bo vsakemu delodajalcu odsvetoval. Tiste potujočevalnice — italijanske šole, ki naj bi mu omogočile bolj gotovo službo, so ga tako izkvarile, da službe ne dobi, ko si jo je njegov vrstnik iz slovenskih šol kljub kakemu nasprotovanju Italijanov priboril prav zaradi svoje zanesljivosti, vestnosti, značajnosti. Če starši sami otroka že od mladih nog vzgajajo k oportunizmu in mu ubijajo spoštovanje do materinega jezika ter ga učijo, naj zataji svoje poreklo, tedaj bodo nekoga dne doživeli, da bo njihov na ta način avgojenik odrasel otrok brez usmiljenja zatajil tudi lastne starše, morda takrat, ko bodo oni osemletni in bodo najbolj potrebovali njegove pomoči. Čudili se bodo, kaj ga je tako pokvarilo, ko so ga vendar oni »prav učili«, kakor se radi zagovarjajo starši, ko so nad otroki razočarani. Pokvarili so ga sami prav s tem, da so mu ubili spoštovanje do materinega jezika in ga vzgajali h koristolovstvu. Če ni svet materin jezik, zakaj bi bile svete druge dolžnosti do staršev? Če narodnosti ni nič, zakaj bi bile druge kreposti vredne posnemanja?

Neka italijanska učiteljica mi je po zadnji vojni tožila nad slovensko mladino, češ da je hinavska, razbojniška, podivjana. Dokaži: »Prav tisti fantiči«, ki rekla, »ki sem jih jaz vzgajala v kraju X (nekje pod Snežnikom je bilo) in so bili tako dobri, pa so po osmem septembru pograbili puške in nas Italijane preganjali in svojim lastnim rojakom prizadevali gorje... Vidite, gospod, taka je vaša mladina.« Jaz pa jo — ne bodi len — brž zavrnem: »Taki so tisti fantje, kakor ste jih vi vzgajali.« »Kaj? Jaz sem jih vzgajala lepo.« Zopet jaz: »Saj ni res, gospa! Vsak dan ste jih učili lagati.« — Učiteljica pa pokonci: »Kaj, jaz učila lagati?« — Brž sem ji dokazal: »Seveda ste jih vi učili lagati in vi ste jih pokvarili. Vsak dan ste jim zabijali v šoli italijanščino v glavo, vsak dan ste jih z vso svojo razlago, z vsem svojim ravnanjem navajali na to, da morajo postati Italijani, da se morajo odpovedati svoji narodnosti, da morajo zatajiti tisto, kar je najsvetejša dediščina njihovih staršev — materin jezik. Zato so ti otroci postali ne dobri Italijani in ne dobri Slovenci, ampak razbojnik, ki jim ni sploh nič več sveto.

Ko je nanesla prilika, so se navdušili le še za puške in ubogali le tiste, ki jim je obljubljalo, da bodo dobili v roke oblast, čim bolj bodo divji. Tako ste delali vsi italijanski učitelji in vsi Italijani sploh s Slovenci in se zato nikar ne čudite sadovom, če vidite, da je slovenska mladina podivjana ne samo proti vam, ampak sploh proti vsakomur.« Po teh besedah se je razgovor prekinil, kajti italijanska učiteljica se ni upala več niti goledati.

Starši menda pač ne mislijo samo na goli vsakdanji kruh svojih otrok, marveč tudi na to, da bi imeli njihov otrok, ko doraste, ugled in veljavo, da bi bil koristen član človeške družbe, da bi bil njim samim ne samo v gmotno podporo, marveč tudi v veselje in ponos in da bi užival spoštovanje. Poturica pa ne uživa ugleda ne pri Slovencih in ne pri Italijanih. Kdor pa danes brez vse potrebe študira italijanske šole, bo v njih postal ali poturica ali vsaj izkvarjen značaj ali pa zagrenjen in nesrečen. Izobraženec, ki priča izobrazbe v tujem jeziku in drugih vedah, ne zna materinega jezika več kot v slabem dialektu, se začne materinščine sramovati in je nujno prisiljen utajiti svoje poreklo, torej se navadi lagati.

Tak poitalijančeni Slovenec bo začel iskati le italijanske družbe, spoštoval bo in preceenjval italijansko kulturo, ker pač slovenske ne pozna. Končno se spoštovanje in prezir prenese na osebe: Italijane bo spoštoval, Slovence bo začel prezirati, med njimi tudi lastne starše, ker so pač Slovenci. Ker pa le ni italijanske krvi, se bo med Italijani vedno sramoval slovenskega porekla in se bo vedno bal, da ga Italijani ne odkrijejo kot neprištnega. Italijani ga ne bodo spoštovali, kajti niti Turek ne spoštuje poturice.

Med Slovenci se tak človek tudi ne bo počutil doma, ker ne zna dosti slovensko in ker se zaveda, da je slovenstvo zatajil. Spoštovanja in zaupanja tudi med Slovenci ne bo užival. Neredko postane tak človek duševni pohabljenec, ne ve, kam bi se prav za prav prišteval, postane, kakor pravimo »sviga-svaga« v vseh rečeh, zato še bolj izgubi zaupanje, prijatelje in ugled, duševno trpi celo življenje in se zdi samemu sebi v breme. Kdor hoče na dveh stolih sedeti, se mu oboja izpodmakneta, da pada na tla! Koliko je v Trstu popolnoma po-

italijančeni Slovencev, ki jih mi štejemo k Italijanom in smo prepričani, da so jih Italijani že zdavnaj sprejeli za svoje, pa, če imaš pogledati malce globlje, spoznaš, da jih Italijani med seboj samo tolerirajo, a v srcu prezirajo. Nedavno tega sem na nekem uradu čakal na vrsto. Tačas sem želel nekam telefonirati. Služitelj je zame poprosil uradnico, naj mi dovoli uporabo aparata. Ta pa — zagrizla Italijanka — naju zavrne: »Pojdite prosit gospoda X.« Imenovala je zanič-

ljivo ime drugega uradnika, o katerem sem bil prepričan, da ga imajo Italijani za svojega, saj se nikdar ni hotel prištevat k Slovincem, čeprav je slovenskega porekla. Pa glej: v strupenem in pomenljivem odgovoru one gospodične sem videl žolč proti Slovincem, tudi ko je šlo za popolnega renegata; ker nama ni hotela ustreči ona, naju je napotila k uradniku, ki ga ima ora za Slovence, kot sva midva, ki sva za telefon prosila. »Ubogi človek«, sem si mislil. »Nočeš biti Slovenec in mi te zdaleč ne štejemo več za svojega, a ko hočeš biti Italijan, te celo souradnica prezira kot Slovence, oziroma še bolj kakor tiste Slovence, ki so ostali zvesti svojemu poreklu.

Borba beloruskega naroda

V okolici Pariza ima svoj sedež »Beloruski izvršni odbor«. Ta predstavlja edino svobodno vlado, ki je ni imela Belorusija od leta 1765. Na čelu te vlade v pravnem smislu je M. Nikolaj Abramčik, ki je sedaj na službenem potovanju po Severni Ameriki, da organizira si so ki bi bila zmožna hraniti plamen odpora. Ta planiti v 10.000 srhch preganjenih Belorusov, ki so razpršeni po celim svetu.

Nedavno je M. Abramčik z domoljubnim navdušenjem proslavil borbo, ki jo vodi njegov narod onstran železne zaveske proti tlačitelju. Ob tej priložnosti je rekel:

»Ni le dvaintrideset let, temveč enajst stoletij, odkar se upiramo

mi Belorusi moskovskemu samodržcu. Mi Belorusi nismo Rusi. Mi imamo svojo lastno kulturo, ki ni nič manj stara, nasprotno še bolj razvita od ruske. Nikdar nismo prenesli tartarskega gospodstva niti mongolskega, kakor so ga prenesli Moskoviči. Zaradi tega so se morali Rusi obrniti na nas, ko so se osvobodili in pregnali tuje tlačitelje, da bi jih mi vodili.

Belorusi so se začeli upirati v IX. stoletju, ko se je borila Polotska kneževina proti Kijevski kneževini. Danes se nadaljuje ta borba v nepretrdnih severnih gozdovih, kjer daje hud odpor Sovjetom 50.000 partizanov pod vodstvom partizanskega bojovnika, generala Vituška.

„Osvoboditev Poljske“

Posebni dopisnik lista »Christian Science Monitor«, Percy Dean, piše iz Londona v članku z naslovom »Poljska vojska mora izpolnjevati sovjetske naslednje:

»Poljska vojska je že tako daleč postala sestavni del rdeče armade, da so ime poljskega naroda kar odstranili iz naslova poljskega vojskega uradnega lista.

Od 1. avgusta se namreč uradni list poljskega vojskega poveljstva »Poljska Zbrojna« (»Oborožena Poljska«) imenuje »Zolnierz Wolności« (»Vojak svobode«). Ta sprememba se je zgodila takoj potem, ko je parlament ob navzočnosti obrambnega ministra in vrhovnega poveljnika poljske vojske, bivšega sovjetskega maršala Kostantina Rokosovskega soglasno odobril osnutek nove vojske prispege. Nova prispega veže poljskega vojaka k zvestobi in pokorščini Bierutovi komunistični vladi in k obrambi miru v popolnem soglasju s sovjetsko vojsko.

Kako naglo sovjelizirajo in raznaručujejo poljsko vojsko, lahko vidimo iz dnevnega povelja, ki ga je izdal 22. junija maršal Rokosovski. Čeprav je bilo to povelje izdano na 6. obletnico Bierutove vlade, je vsebovalo vendar vsaj toliko poklonov Sovjetski zvezi kot domovini poljskega vojaka ter se je zaključila s pozdravom ministrskega predsednika Stalina. »Poljska vojska — pravi dnevno povelje — se je borila proti Hitlerju ramo ob ramo s sovjetskimi vojniki. Sedaj praznuje svojo 6. obletnico po velikih uspehih svoje triletke in na predvečer nove velike šestletke za popolno preoblikovanje države in uvedbo socializma. Poljski narod se zaveda, da dolguje vse svoje pridobitve bratski podpori Sovjetske zveze in osebnim pozornostim veli-

generalisima Stalina. Poljska vojska je povezana z nerazdružljivo verigo in oročju in duhu s sovjetsko vojsko in to je nerazvezipliva vez v mednarodni fronti miru.

Niti sovjetska vojska nima tako ostre ideološke vzgoje kot poljski vojniki. Visoki predstavniki komunistične stranke pitajo vojake z dolgovoznimi govori o Marksovi in Leninovi doktrini. Rokosovski je moral že dvakrat menjati načelnika oddelka za politično vzgojo v vojski. Sedaj je imenoval generala Marjana Naszkowskega, ki je bil veleposlanik v Moskvi in je bil že mnogo let za kulisami v stalnem stiku s Kijemcem. To so sadovi sovjetske osvoboditve Poljske.

Stroj za dihanje

Ameriškim zdravnikom za pljučne bolezni so pred nedavnimi opisali delovanje stroja, ki diha namesto bolnikov. Aparat, podoben tako imenovanim železnim pljučem, da popolni počitek pljučem onih bolnikov, ki jih ne morejo zdraviti na drug način. Na ta način imajo poskodovana pljuča priložnost, da se zdravijo.

Stroj je izdelal newyorški profesor klinične medicine dr. Alvan Barach. Aparat nadzoruje značni pritisk v notranjosti in izven bolnikovega prsnega koša in diha namesto njega.

Ko bolnik instinktivno konča dihanje, začne vsi ostali organi njegovega telesa delovati počasneje. Srce utripa počasneje in zračni pritisk se zmanjša. S tem se zmanjša tudi telesno izločanje adrenalina. Mnogo bolnikov je po trimesečnem zdravljenju v aparatu pridobil na težo.

Dijaško počitniško letovanje tržaškega Slovenskega dobrodelnega društva na Repentabru.

Konrad Zelenko:

Pri slovenski časti

Šimenkov študent Vinko je z veliko ihto pridiral iz mesta domov. Kar planil je v izbo, kjer so Šimenkovi pravkar obedovali.

»Preklemano, gor do oken je, čujte, v Firštovi kleti pod mestno pošto že nagrmadenih slovenskih knjig! Pa kakšnih, oče! V krasno platno in usnje vezanih! Takšnih, da bi vse svoje zajce dal zanje! Zdaj jih vrati hitlerjanski vlačiči že od Sv. Urbana in Sv. Marka... Iz društvenih knjižnic jih pobirajo... Kmetovje sami jih morajo z lojtrnimi vozmi voziti v mesto... Pa še po hramih bodo vrati salamenski šli za njimi stikat, se je zarekel vojaku stražniku pri pošti... Kruči te Nemce!«

Ves zadihan je Vinko nemirno begal z očmi zdaj k očetu, ki se mu je čelo naglo temno gubancilo in v očeh vžigal mrk, oster pogled, zdaj k sestri dijakinji, ki so ji ustnice bolesto trepetale, zdaj k materi, ki je razburjeno zakrivila z rokami in zakrivala:

»Kristus sveti, ali nas res hočejo uničiti?«

Dijakinja Anica je ogorčeno zagnala žlico po tleh in s pestjo srdito udarila po mizi:

»Sramota! Dijaki tevtovski! Ne dam svojih knjig, ne dam, jaz že ne!...« Pri priči je vstala, pustila obed ter se s togoto umaknila v stransko sobico.

Tedaj se je tudi Vinko do kraja razgnevil in debelo pridušil:

»Pri moji krščanski veri, tudi jaz jih ne dam, ne dam! Rajši jih na štoru s sekiro razsekam, kot da bi mi jih vzel Nemec!« Razdražen je skočil za sestro v stransko sobico, kjer sta imela svoje šolske in druge knjige.

Odločnost Aničina in Vinkova je tudi najmlajša dva, Stanka in Olgič, vrgla s stola. Tudi onadva, ljudskošolska učenca, sta se zbala in kar z žlicama v rokah stekla k svojim knjigam, da bi jima jih ne vzel in odnesel kak tistih zelenih in črnih hitlerjevcev, ki se od velike noči sem tako nevarno, tako preteče potikajo po veliki cesti...

Mladi Šimenkovi so si naglo zlagali in vezali svoje knjige. Vinko in Stanko sta si v hitrici odpela cel jermen od hlač, da bi čimprej in čim trdneje zvezala svoj knjižni zaklad in ob nevarnosti mogla z njim čim pripravneje in urneje kam uiti...

Šimenkov oče Franc se je najprej sam zase tiho zgražal, nato pa je nejevoljno odrinil krožnik nadevane jedi in dejal ženi Hani potrto in resnobno:

»Da smo tako daleč prišli! Začeli so s knjigami, kar je isto, kot če pokosiš premlado travo in potem ostrupeni, ne raste več... Ti vrati pritepeni vedo, da bo narod, če ga urežejo pri njihovih koreninah, pri besedi, šoli in knjigah, prej ali slej začel hirati... Ša-tansko početje! Bog jih udaril!«

Še na pol lačen je pograbil klobuk in jezno mr-mraje šel od mize. Med vežnimi vrati je siknil skoz zobe:

»Ali smo še ljudje ali nismo?« Trdo je stisnil pesti.

Sredi vroče večerke je k Šimenkovim iz mesta

SPOMENICA

društva „Pravnik“ v Trstu

o uveljavljanju obsodb, ki jih je izrekel „Tribunale speciale per la difesa dello Stato“ proti primorskim Slovincem in Hrvatom

III.

Tribunale speciale per la difesa dello Stato

Z namenom, da si ustvari tudi ustrezajočo sodno oblast v obrambo fašističnega režima-države, je fašistični zakonodajalec ustanovil z zakonom od 25. novembra 1926 št. 2008 svoje posebno sodišče pod imenom »Tribunale speciale per la difesa dello Stato«.

Pa tudi sestav sodišča (za njegove člane je bil predpisan čin generalnega konzula ali vsaj konzula fašistične milice) očitno dokazuje, da je to sodišče imelo nalogo obrambe fašističnega režima-države.

Z ustvaritvijo tega svojega posebnega sodišča si je fašistični režim skoval orožje za teroriziranje italijanskega ljudstva sploh in še posebej za uničevanje in teroriziranje v legalni obliki slovensko-hrvaške narodne manjšine. Ukrepom policijskih oblastev, s katerimi so bile že prej stotine Slovencev in Hrvatov poslani v kazenska taborišča na otoke, so se pridružile sodeb tega sodišča. Samo do konca leta 1935. je to sodišče obsodilo 150 Slovencev in Hrvatov. V tej dobi je Tribunale speciale per la difesa dello Stato izrekel po vsej Italiji devet smrtnih obsodb. Od teh odpade na pripadnike slovensko-hrvaške manjšine, ki je predstavljala le 1,05 odst. celokupnega prebivalstva Italije, kar — p e t smrtnih obsodb!

Prva smrtna obsodba nad pripadnikom slovensko-hrvaške narodne manjšine v Italiji je bila izrečena dne 17. oktobra 1929. Na podlagi te sodeb je bil naslednje jutro nekje pri Pulii ustreljen Vladimir Gortan, ki ga še danes vsi jugoslovanski narodi proslavljajo kot prvega mučenika Slovanov pod fašistično Italijo.

Tej sodbi je sledila kmalu druga, izrečena dne 5. septembra 1930 v Trstu, kamor se je Tribunale speciale preselil nalašč v ta namen. V sled te obsode so bili dne 6. septembra 1930 ustreljeni v Bazovici pri Trstu štirje mladi Slovenci: Bidovec, Marušič, Miloš in Valenčič. Šele leta 1945. se je lahko tem štirim narodnim mučnikom p-stavil na morišču v Bazovici spomenik, da bi bil poznejšim rodovom v spomin in v opomin.

Na podlagi kakšnih dokazov je Tribunale speciale sodil, priča primer trinajstih kmetov iz Kala na Goriškem, ki so bili obsojeni na 330 let zapora zaradi umora finančnega stražnika Rastrellija. Ta stražnik je bil proglašen za italijanskega narodnega junaka in mu je bil postavljen spomenik, češ da je padel v borbi za obrambo domovine proti slovenskim upornikom. Ko je nato časopis »Gazzettino« iz Benetk dne 12. oktobra 1932 razkril, da je Rastrellija ubil zaradi ljubosumnosti njegov poklicni tovariš Antonio Paulino, katerega je vest prisilila, da je izpovedal svojo krivdo, je oblast dnevnik zaplenila in posebno sodišče je celo zavrnilo prošnjo za revizijo procesa. Sodba je še danes v veljavi.

Saj ni bilo važno, da se dokaže krivda obtožencev, važno je bilo, da se ustvari med slovensko in hrvaško narodno manjšino ozračje terorja.

Za razpoloženje fašističnega režima nasproti slovensko-hrvaški narodni manjšini je značilno, kar pripoveduje Mussolinijev zet in njegov bivši minister zunanjih stvari v svojem dnevniku pod datumom 5. januarja 1942. (Vidi Ciano — Diario — II. zvezek, založba Rizzoli, stran 110.)

Ciano pripoveduje o obisku Vidussonija, takratnega generalnega tajnika fašistične stranke, in pravi: »Vidussoni ima krute namene proti Slovincem. Hoče jih vse pobiti. Dovoljujem si opazko, da jih je en milijon. Nič za to — odgovori odločno — treba je storiti tako, kakor delajo Askardi, jih iztrebiti vse.«

Mnogo drugače ni mislil niti sam Mussolini, ko je v svojem javnem govoru v Gorici leta 1942. dejal, da bo po zgledu Julija Cezarja »iztrebila vse moške Slovence, ako se ne bodo uklonili fašizmu.

Ta napovedovanja so, žal, našla praktično udeležitev v italijanskih vojnih taboriščih. Samo v taborišču na otoku Rabu je umrlo okoli šest tisoč slovenskih mož, žena in otrok.

Toda evo, kako definira značaj tega posebnega sodišča Vrhovni odvetniški svet (Consiglio superiore forense) v Rimu, ki predstavlja vrhovno instanco vseh odvetniških zbornic v Italiji, in katerega mnenje o značaju fašističnega sodišča Tribunale speciale per la difesa dello Stato je pač merodajno.

V motivaciji sklepa, s katerim je odredil izbris Gvida Cristinija, predsednika fašističnega posebnega sodišča, iz vseh odvetniških zbornic Italije, pravi Vrhovni odvetniški svet v Rimu med drugim:

»Posebno sodišče je predstavljalo tragičen zasmeš pravice in želitev sodstva: kdor je pri njem sodeloval, posebno pa tisti, ki je bil njegov prvi organizator, je bil skovr tako zločinske inscenacije, ki je bila pod sodnijskimi oblikami — katere bi morale biti jamstvo nepristranosti v obrambo nedolžnosti — v resnici ubogljivo orodje samovolje diktatorja, od katerega je predsednik sodišča prejemal ukaze pred procesi in tokom procesov, pripravljajoč že cele tedne v naprej eksekucijske plotone, sestavljene za ubijanje obtožencev še preden so bili sojeni.« (Glej »Giornale di Trieste« od 3. julija 1950.)

(Se nadaljuje)

s kolesom pribrezla Vidka Haličeva, Aničina sošolka in prijateljica. Vsa razgreta od vožnje in razburjenja je Vidka, dekle s šibkim životkom, a veliko slovensko dušo skoraj kriknila vpričo Šimenkovih:

»Knjige nam hočejo iztrgati! Po domovih že stikajo za njimi... Toda jaz jih ne dam, ne dam! Tu pri vas, Anica, jih bom skрила, pri vas zakopala... V slovenski zemlji naj rajši zgnjijo, kot da bi si jih Nemec v tovarni premlal za svoj papir...«

Vsi Šimenkovi so se razburili, najbolj pa se je vzburkala duša Anici. Kot da se je utrgalo nebo, se je iz njenih ust usula ploha trdih, bičajočih besed, ki se je končala:

»Vrag te zločince, ki niti nedolžnih slovenskih knjig ne puste pri miru! Mar naj se res ves svet, dve milijardi človeštva, odreče svoji materni besedi in svoji kulturi in ukloni nasilnemu nemškemu »nadačloveku«, rumenemu japonskemu Mongolu ter fašističnemu prkljavemu nadutežu? Mar so sto in sto milijoni drugih ljudstev s svojo prastaro in novo, moderno kulturo divje kosmulje, ki jih sme vsakdo smukati, ali lesnike, ki jih po mili volji moreš klati? Da bi trije »narod« gnjavili ves svet? Nikdar, če je v svobodnih narodih še za troho ponosa! Trokoleselj osiščni se bo razletel! Mora se, mora!«

Vidka, Anica in Vinko so naglo odločili, da bodo še to noč vse važnejše knjige zakopali. Vidka naj le brž steče domov še po drugo polovico svojih knjig, saj je okrog Šimenkovih dovolj tratine in ogonov v njej, kamor bodo knjige že kam varno zagrebili, tudi če bodo kopali deset klatrov globoko, v skrajne globine še svobodne slovenske zemlje...

(Se nadaljuje!)

Vesti z Goriškega Vinogradništvo

Nušičeva „Gospa ministrica“ na odru v Steverjanu

V nedeljo 10. t. m. so naši visokoličani, člani »Akademskega kluba« iz Gorice, vprizorili v Steverjanu, na odprtem pred cerkvijo, Nušičevo saloško štiridejansko »Gospo ministrico«.

Zakaj ravno v Steverjanu? Zato, ker Slovenci v Gorici nimamo niti svojega gledališča niti nam italijanski kinopodjetniki nečejo, ker so dobili prepoved, odstopiti primeren prostor. Gledališče pa, kakor je znano, so nam s »Trgovskim domom« vzeli fašisti in nam ga sedanjim režim noče vrniti.

Mladina si torej pomaga kakor more in sili na sonce, v življenje kakor biljka iz teme na svetlo, zato je s srčnim zanosom pohitel v Steverjan, na prekrasni briški griček, od koder se ti oko prijazno razgleda na vse strani slovenske goriške dežele čez Brdo, čez Sabotin do Sv. gore in preko do tolminskih hribov, čez Trnovsko pogorje čez doljno Vipavsko, na Kras in na Gorico in na njeno okolico, kjer te oko s šopo pelje v nižino Furlanije, Steverjanski grič sam pa je ravno v tem septembrskem času bogat na grozdju v lepem vinogradu.

Nič bolj primernege časa in kraja si torej naši visokoličani niso mogli izmisliti in izbrati, da podajo na odru še bolj primerno igranje kot je ravno Nušičeva »Gospa ministrica«. Pripravili so se temeljito, da ni bilo opaziti nobene neokretnosti v podajanju. Vsi so se živeli v svoje vloge. Snov je vzeta iz zgodovine srbskega političnega življenja,

kakršno je bilo še pred prvo svetovno vojno, kjer so se razne stranke in strančice borile za prevzem vlade in vodstva države. O kakšni aristokraciji ni niti govora, saj je bila Srbija skozi stoletja v neustanovni vojskovanju proti Turkom in zaradi tega močno krvavela. Za kak socialni povzdig do visoke aristokracije ni bilo časa misliti, še manj pa dobiti primerno priliko.

Tako se je v ženski strastnosti in njenem poštenju po socialnem podvigu in veljavnosti odigrala marsikatera politična in vladna kriza. Nušič je prikazal v svojem lepem delu, salju in satirično, takšen primer. Ministrice žene, posebej v gospe Zivki, menijo, da so postale tudi one prave ministrice, kakor njihovi možje, in hočejo igrati vlogi odločujočih partnerjev v marsikaterem pogledu, kot na primer pri povišanju uradnikov in državnih funkcionarjev. V glavnem pa hočejo dati duška svoji ženski strasti in hrepenenju po povzdigu do aristokratske stopnje. Pri tem naložijo seveda na smešne poteze in zahteve. Gospa Zivka zahteva na primer, da se njena hčerka takoj razporeči od revnega uradnika, ker je sedaj pač ministrova hči in si lahko dobi, kakor ji je mati že dobila, boljše stoečega moža.

Da ne govorimo o lipanju in vseh drugih aminorah, ki jih mora ministrova žena poznati, ako hoče dobiti ugled pred diplomatami in krogli. Imeti mora ljubimca, igrati mora bridge, kaditi cigarete,

prejemati ljubavna pisma, pošiljati posebne vizitke itd., itd.

»Gospa ministrica« se seveda pri vsem tem osmeši in naleti na odpor pri možu njene hčerke, ki hoče preprečiti razpoko in ločitev od ljubljene ženske. Ta zet raznese vse te dogodivščine v časopisu pod krinko kitajske pripovedke. Javnost takoj razume, kaj se dogaja v ministrovih hišah. Gospa Zivka naroči pokupiti vse izdane časopisa, toda prepozno. Skandal, izredna vladna seja, kateri sledi ostavka, ki je takoj sprejeta, in »gospa ministrica« je zopet na prejšnjem socialnem položaju.

Vse vloge, kot že povedano, so bile na mestu, kar pomeni, da je režiser dobro izbral in dobro naučil. Vsi igralci so dobro razumeli in karakterizirali osebnost, ki so jo v igri in na odru predstavljali. »Gospa ministrica«, okoli katere se sučejo in odigravajo vsi prizori, je bila res kos svojih vlogi in nalogi. Prav tako njen zet, ujec Vaso in vsi ostali.

Vsem igralcem in njihovemu režiserju odkrito čestitamo k lepemu nastopu in odličnemu uspehu, saj je bila udeležba prav zadovoljiva in odobravanje gledalcev s ploščanim in širokim smehom najlepši dokaz splošnega zadovoljstva. Kakor smo zvedeli, je Steverjanska mladina šla visokoličnem zelo na roko pri pripravljanju odra, zato nas še posebno veseli ugotovitev, da je med našo kmetijsko mladino in mladimi intelektualci tesna povezanost, kar more le koristiti narodni omiki.

Vpisovanje v slovenske šole

Vpisovanje v vse razrede vseh štirih slovenskih šol v Gorici bo trajalo od 1. do 25. septembra. Navodila navodila so razvidna z razglasne deske vsake šole. Svetujemo vsem, naj opravijo vpisovanje čimprej, da ne bo zadnji dan prevelike navale in bodo morali zaradi tega izgubiti mnogo časa s čakanjem.

Pri tej priliki opozarjamo starše učencev, ki so dokončali ljudsko šolo, da vpišejo svoje otroke v čim večjem številu v nižjo srednjo šolo ali v strokovno šolo. Za strokovno šolo ni potreben noben izpit za tiste, ki so z uspehom dovršili V. razred, medtem ko morajo tisti, ki imajo samo štiri razrede ljudske šole, polagati splošni izpit. Za nižjo srednjo šolo pa morajo vsi delati izpit. Tudi za te izpite so vsa potrebna navodila razvidna z razglasne deske šole.

Tisti učenci, ki so izdelali splošni izpit za nižjo srednjo šolo ali ga bodo izdelali v jesenskem roku, se vpišejo lahko tudi v strokovno šolo, če se čutijo zanj bolj poklicane. Ta strokovna šola je primerne zlasti za tiste, ki ne namenjajo nadaljevalni študija na višjih srednjih šolah.

Izpitni jesenskega roka se bodo

pričeli v ponedeljek 18. septembra ob 8.30 s pismeno nalogo iz italijanščine; samo obe maturi se bosta začeli 2. oktobra ob 8.30 istotako z italijansko nalogo. Za ostale predmete je vrstni red na razglasni deski. Izpiti se bodo začeli takoj in zamudniki ne bodo pripuščeni. Za tiste, ki bodo polagali izpite v jesenskem roku, bo vpisovanje do 30. septembra.

Ljudski tečaji

Didaktično ravnanje študentov za Gorico in Dobrodo obvešča, da morajo vsi oni učitelji, ki namenjajo poučevati pri ljudskih tečajih (nekdanji večerni tečaj) s slovenskim učnim jezikom, takoj vložiti prošnjo v dveh izvodih (eno na kolokovanem papirju za 24 lir, drugo na prostem papirju). Prvo prošnjo naj posreduje naslovi na šolsko skrbništvo v Gorici, drugo pa na didaktično ravnanje v ulici Croce - Gorica.

Za druga navodila naj se učitelji obrne na šolsko ravnanje v ulici Croce.

Starši naj poskrbijo, da se vpiše čimveč tečajnikov.

že več rodov uživajo v goriških cerkvah in katerih se fašisti niso upali kršiti.

Goriškim kmetom dela pičila krma precej preglativ

»Slovenski poročevalec« z dne 18. t. m. piše:

Zivoreja je osnova kmetijskega gospodarstva. Tega se mali kmetje na Goriškem dobro zavedajo, saj redke več živine kot pred vojno, ne moremo pa tega trditi o večjih kmetih. So primeri, ko redijo kmetje komaj eno kravo na 10 ha, medtem ko je mali kmet na približno poldrugem hektarju. Zivoreja je izrednega pomena za kmetijstvo ne samo zaradi vprežne sile, proizvodnje mleka in mesa, marveč tudi zaradi prepotrebne gnojilne snovi, po katerem naravnost kričijo izčrpana zemljišča in vinogradi.

Tega se premalo zavedajo nekateri ljudski odbori pri sestavljanju planov obvezne reje živine, ki so za leto 1951 ponekod celo nižji od današnjega stvarnega stanja. Pri tem se izgovarjajo na letošnje sušo, kar za Goriško v večji meri nedvomno drži, saj računajo s približno 40 odst. primanjkljajem sena. Niso se pa kljub konferencam, ki jih je sklicalo poverništvo za kmetijstvo, pobirali, da bi kmetje preprečili, da bi s stranišnimi posevki dobili silažno krmo. Tako so kmetje posejali stnišča pač po svoji uvidevnosti, večidel s čimkvahtinom in drugimi kulturami za lastno prehrano.

Zelo hudo je pomanjkanje krme in močnih krmil v Brdih, zlasti v okolici Kočbane. (Toda se je pojavila med govedom tudi kolostolnina in so morali dati v zadnjem času v zakol 27 plemenskih živali in dobrih mlekaric.) — Kmetijsko poverništvo bo sicer skušalo z zamenjavo preko okupnih podjetij dobiti krmo iz drugih krajev. Toda suša je prizadela tudi druge okraje, zato se bo treba zanašati v prvi vrsti na lastne vire.

Po senožetih, gmajnah in obrobni pasovih je mnogo jesenov, tip in raznega grmičja za izdelavo »frodja«, ki je odlična krma. Kmetje na Banjšicah pravijo, da je leskov frodelj pomešan s surovimi krompirjevimi odpadki najboljša krma za pitanje volov. Zda po dežju se obeta tudi dobra paša na travnikih in košeniljah, kar bo treba izkoristiti do skrajnosti. Zgodaj spomlad pa bo treba čim več njih posejati z inkarnatko in ržjo ter zgodnjimi krmnimi kulturami, ki dajejo košnjo že v aprilu.

Obvestilo naročnikom

Iz pritožb, ki jih prejemo v zadnjem času o nerednem dostavljanju našega lista, obveščamo priizadeti naj nam javijo vsak slučaj sproti, da se podvzamejo potrebni koraki.

Radio Trst II

Dnevne oddaje: 7.15 - 8.30, 11.30 - 14.30, 17.30 - 24.00.
Ob nedeljah: 8.00 - 24.00.
Poročila dnevno: 7.15 (javna oddaja), 12.45, 14.00 (javna oddaja), 19.45, 23.15.
Dnevni pregled tiska: 14.15 (javna oddaja).

NEDELJA, 24. septembra 1950: 9.00 Kmetijska oddaja: 11.30 Aktualnosti: 12.00 Od melodije do melodije: 13.00 Glasba po željah: 18.00 Filmski trak: 19.00 Pogovor z ženo: 20.30 Slovenske narodne pesmi: 21.00 Z domače knjižne police.
PONEDELJEK, 25. septembra: 13.30 Vzemšiški glasbe: 18.55 Glasba raznih narodov: 19.30 Orkester Jankovič: 21.00 Vokalni koncert Renata Kodermaca.

TOREK, 26. septembra: 19.00 Marnica pripoveduje: 20.00 Evropski variete: 20.45 Balalajke: 21.00 Vzori mladini: 21.30 Schuman: Simfonija št. 4 v d molu, op. 120.

SREDA, 27. septembra: 19.00 Zdravniški vedež: 19.15 Pesmi in plesi raznih narodov: 21.00 Vokalni kvartet Veseli bratci: 21.30 Simfonični koncert.

ČETRTEK, 28. septembra: 13.10 Slovenske motive izvajal Sramel, vmes poje pevski duet: 19.00 Slovensčina za Slovence: 21.00 Radijski oder: nato Pestra glasba.

PETEK, 29. septembra: 13.00 Glasba po željah: 18.30 Jugoslovanski motivi: 20.10 Klavirski koncert prof. Mirce Saničeve: 21.00 Mojstri besede: 22.00 Sostakovič: Simfonija št. 1.

SOBOTA, 30. septembra: 13.00 Slovenski narodni motivi: 13.30 Salonski orkester: 18.30 Oddaja za najmlajše: 19.00 Iz slovenskega opernega sveta: 20.30 Programski periskop: 21.00 Sobotni večer: 22.00 Koncert pestré glasbe.

ZOBOZDRAVNIK
Dr. STANISLAV PAVLICA
TRST, VIA COMMERCIALE
10/II, TEL. 25597

Mizarji
kmetovalci
podjetniki
deske smreke, mace, snove in trdih lesov, trame in par
kete nudl najugodnejše
TEL. CALEA
90441 TRST
Viale Sannino, 24

BEGUNEC V AVSTRALIJI išče Slovenko 20-25 let staro veščo domačih del v svrhu ženitve. Naslov v upravlji lista.

Dobro vpeljano
trgovino s krznarstvom
sredi mesta z vsem inventarjem in obrtnim dovoljenjem prodam zaradi izselitve v inozemstvo
Ponudbe na upravo lista pod šifro „kupim“

Mizarsko podjetje
Milivoj Pertot
Barkovlje, ul. Boveada 15 - tel. 99-08
izdeluje:
vsa stavbna dela - pohištva vseh vrst - tudi po načrtu - čolne

Tvrdba kolonialne stroke v Trstu
sprejme
akademsko naobraženega knjigovodjo in korespondenta z znanjem italijanskega, angleškega in nemškega jezika. - Ponudbe na upravo lista pod šifro „verziran“

Zopet se bliža čas trgatve, ki je za kmeta najlepši doživljaj v letu. Samo kmet, ki s svojimi rokami obdeluje trto, jo neguje in se tako reče celo leto z njo pogovarja, zna ceniti sad lastnega truda v polni meri. — Ob trgatvi, zlasti ako nam je trta dobro obrodlila, kakor je po večini letos, nas navadno obiščejo sorodniki, znanci in prijatelji, da se z nami vesele trgatve, ki je zares pravi kmečki praznik. Zlato-rumeni grozdje vabi, trgači vriskajo in prepevajo po vinogradnih gričih, fantje in dekleta si preserno nagaajo, starejši pa obujajo spomine na pretekle letine in delajo upapolne načrte za bodočnost.

Mi kmetje smo konservativni, a smo tudi skrajno potrpežljivi in vztrajni. Zgodi se, da nam toča vse pokosti ali da nam bolezen uniči pridelek. Hudo nam je tedaj in tesno pri srcu, ker ne moremo za tisto leto dati družini tistega, kar je najpotrebnejše. In le upanje na boljšo prihodnjo letino nam daje poguma, da takoj po trgatvi primemo za lopato in kramp, in opravimo vsa dela, ki so potrebna...
Oj zlata zemlja ti domača!

Sedaj pred trgatvijo pa vam hočem, dragi prijatelji kmetje, napisati par vrstic tudi o raznih opravilih, ki so v zvezi s trgatvijo, odnosno s shrambo mošta. Govoriti vam hočem po svojem znanju in po svoji izkušnji.

Klet ima zelo velik vpliv na razvoj in kakovost vina, ker se v njej kleti kopičijo krali raznih bolezni. Zato je potrebno, da vse stene in tla dobro pometemo in tudi podlage sodom dobro osušimo. Na zidovju moramo zamašiti vse razpoke z ometom (malto), na vlažna mesta na tleh in tudi na zidovju potrosimo nekoliko mavca (gipsa) ali apna v prahu. Vse zidovje in tudi tla in podlage sodov poskropimo z brozgo 3 odst. modre galice, da tako uničimo vse glivice, ki so se tu namestile.

Zapomnimo si, da je od dobrih sodov odvisna kakovost vina prav tako, kakor prebiva zdrav duh le v zdravem telesu. Zato bomo čiščenju sodov posvetili vso pažnjo. Najprej pregledamo, če so sodom potrebna sodovska dela — popravila, potem poduhajmo, da-li imajo škodljiv duh po plesnobi, kisu ali kaj takega.

Sod, ki je kisel, bomo oprali z vrelo vodo, kateri dodamo 3 odst. sode. To pranje moramo ponavljati, dokler ne ugotovimo, da je sod popolnoma razkužen. Gotovo popolno in hitro razkušanje sodov dosežemo s parjenjem na parni kotli, toda to se ni pri nas v navadi. Priporočam se tudi sicer zdrave sode zapaniti z vrelo vodo in 1-2 odst. sode.

Plesnivost sodov pa odpravljamo z žganjem pri močni plesnivosti, drugače pa samo z žvepleno kislino. Sodu izbijemo eno dno in v notranjosti žgemo slamo ali kaj podobnega, in pri tem sod valimo počasi, da se enakomerno segreva. Izbito dno pa žgemo posebej. Ko je vsa površina dobro ožgana, sod dobro ostrgamo, mu vložimo izbito dno in ga nato operemo z mrzlo vodo, kateri smo dodali 3 odst. žveplene kisline (acido solforico). V sod vlijemo najprej vodo in šele nato žvepleno kislino. Paziti moramo, da se z žvepleno kislino ne ožgemo rok! — Tako popravljen sod nato dobro izperemo in zavijemo.

Plesnivost lahko zdravimo tudi na drug način. Sod napolnimo z vodo in dodamo 1 gram hipermangan na vsakih 10 litrov vode. Vodo pu-

stimo v sodu 3-4 dni in medtem obračamo sod, da se hipermangan ne sesede. Nato izpraznimo vodo, sod dobro izplaknemo in zavijemo. Zavijanje se vrši na ta način, da zavremo nekoliko neprepihanih tropin in vlijemo v sod, ki ga nato nekoliko časa valjamo naokrog.

S hipermanganom in zavijanjem bomo očistili tudi one sode, v katerih so bila bolna vina (zavrelost, vlačljivost itd.).

Tudi na zunanjo snago sodov moramo strogo paziti. To pa zato, da jih očistimo raznih bakterij, da ohranimo les in obroč zdrave in pa da s tem dokažemo našo kakovost. Sode očistimo ali tudi operemo s krtčo, nato — suhe — namažemo po lesu z lanenim oljem, obroč pa z lakom. Ko smo tako pripravili klet in sode in seveda tudi stiskalnice (preše), čebre in brenčade, bomo začeli s trgatvijo.

Pri trgatvi bomo po možnosti odbrali vse suhe jagode, da nam ne bodo pile sladkega mošta, ki ga sami dobro piti znamo! — Z ozirom na sušno letino se predvideva, da bo grozdje bogato na sladkorju, a ubogo na kislinah: vinski in jabolčni, ki igrajo zelo važno vlogo pri zorenju vina. Zato, ko smo grozdje zmasili in odvzeli mošt, bomo pazili, da primešamo moštu prvo in drugo »prepišeno«, ker je prva bogata na kislinah, druga pa bolj na česlovinu. — Sode napolnimo z moštom do 15 cm pod veko.

Da nam mošt popolnoma povrne in tako spremeni ves sladkor v alkohol, je neobhodno potrebno, da moštu pomagamo kot mlademu detetu. V ta namen bomo dodali ali 10 gramov bisulfitu ali boljše 25-35 gramov žveplano-kislega amonijvega fosfata v tekočini ali v prahu na vsakih 100 kg grozdja ali mošta. Zlasti za Tokay bomo potrebovali amonijev fosfat. — Bisulfit in amonijev fosfat dobimo pri tvrdki Rustja ali v kakšni drogeriji.

Moštu dodamo še snovi naravnost v sod in nato bomo premešamo, na grozdje pa dodamo, med dnevom spotoma, ko polnimo čebre, ali pa zvečer predno mošt izpramemo. V tem zadnjem primeru bomo potrosili po vrhu grozdja in od spodaj iztočili nekoliko mošta in ga polivali zopet po vrhu.

Poleg pospešitve vretja nam ti pripomočki preprečijo razne vinske bolezni kakor vlačljivost, grenkoba (agro-dolce), zavrelco, ki so letos verjetne.

Ko smo mošt tako pripravili, nastavimo na veko vrelo pilko, ki jo moramo ob straneh dobro zamašiti in napolniti z vodo. Tudi moramo paziti, da je pilka vedno polna vode. Vrenje z vrelinimi pilkami je potrebno, da ne pride mošt v dotik z zrakom, kar je važno, da preprečimo razna obolenja, zlasti kisanje, ki je neozdravljivo!

Kdor bi si rad ohranil vina sladka, bodisi za lastno uporabo ali za hitro prodajo (do Božiča), ne sme moštu dodati niti bisulfitu niti amonijvega fosfata, pač pa mora zažveplati nekoliko sod predno vlije vanj mošt.

Po približno 3-4 tednih konča tako imenovano burno vretje. Tedaj napolnimo sode z vinom do vrha in zamašimo na rahlo z vekom, ker se nadaljuje tako imenovano tiho vretje. Ko se vino sčisti, ga moramo takoj pretočiti v zažveplane sode. Pri tem ga moramo dobro prezračiti, da predvsem odpravimo duh po bisulfitu ali amonijevem fosfatu. Zadržje pretakanje je potrebno zato, da ohranimo vinu vinski in jabolčni kislino, ki mu jih droži odjemajo; te kisline so pa zelo važne za okus in za stanovitnost vina.

Glede pretakanja, kakor tudi glede ravnanja z izpraznjenimi sodi, v katerih je bilo vino, se vam bom, dragi prijatelji kmetje, oglašal ob potrebnem času, ko si bomo že lahko povedali, kakšna bo naša letosnja božja kapljica! Kmet

Drobne vesti

Izraz solidarnosti Slovencev v Parizu

Vest o neupravičeni aretaciji slovenskega javnega delavca dr. Avgusta Sfiligaja, ki se sklicuje na obdobje fašističnega sodišča, je tudi med pariskimi Slovenci vzbudila splošno ogorčenje.

Pridružujemo se čustvom vseh svobodoljubnih Slovencev, ki sta jim enako tuja fašistični in komunistični totalitarizem, in obsojamo krivično in nedemokratsko ravnanje italijanskih oblastev; zaslužnemu voditelju primorskih Slovencev izražamo vso našo simpatijo.

SLOVENSKI KLUB v Parizu

Izpitni za nameščence in upravneke užitinskega oddelka

Kdor se hoče udeležiti teh izpitov mora najkasneje do 15. oktobra predložiti prošnjo na kolekovanem papirju predsedniku izpraševalne komisije na goriški prefekturi. S prošnjo mora poslati še sledeče listine, vse na kolekovanem papirju:

- 1) potrdilo, da je dovršil 18. leto,
- 2) državljanski list,
- 3) zdravniško spričevalo,
- 4) potrdilo o lepem vedenju,
- 5) spričevalo dovršene nižje srednje šole.

Priložiti mora še poštni ček za 200 lir.

Sovodnaje

70 letni kmet Lojze Pisk se je v soboto zvečer smrtno ponesrečil v svoji hiši. Padel je tako nesrečno, da si je prebil čelo in kralno nato umrl.

Za goriške izvoznike

Krajevna »Banca d'Italia« ima na razpolago približno 15 milijonov lir za trgovce in obrtnike, ki izvažajo v Slovenijo.

Goriški romarji so se vrnili

Goriško škofijsko svetoletno romanje in Rim se je srečno zaključilo pretekli teden. Tudi Slovenci, ki so se v lepem številu udeležili te verske manifestacije, so se vrnili veseli in zadovoljni. Lep vtis je nanje naredil sv. oče, ki jih je pozdravil v čisti slovensčini. Čutili so, da je res Oče, ki mu je vsaka duša — pa tudi Slovenca — prav tako draga kot duše ostalih vernikov. Dopisnik »Giornale di Trieste« pa menda ni tega mnenja! Iz vrstic nedeljske številke je razvidno, da ga zelo boli, da je papež nagovoril Slovence v njihovem materinem jeziku. Se pač ne zaveda, da Rim ni ne Trst in ne Gorica, kjer živi še toliko nestranežev, ki bi radi prekosili najzaslužnejše »gerarehe« v sovražstvu do Slovencev, in jim iztrgali še tistih malo pravic, ki jim

NECCHI novi model B U
za vezenje, krpanje, obiljanje lukanj, prišitje gumbov, čipke, cikcakaste šive. Vsa dela se izvršujejo brez okvirja. Pouki za vezenje brezplačno.
SIVALNI STROJI na industrijski tok za čevljarje in krojače.
PRODAJA NADOMESTNIH DELOV, RADIOAPARATI najboljših znamk pri
TULLIO
TRST - ul. C. BATTISTI št. 13
Tel. 65-33 - TRZIC, na Korcu

